

Onderzoeksrapport

Goed van Start!

Bouwen aan nieuwe projecten voor wonen met ondersteuning

31 januari 2022

Huub Purmer
Marika Boersma-de Witt
Nienke Schuurman
Aron Leijenhorst

Goed van Start!

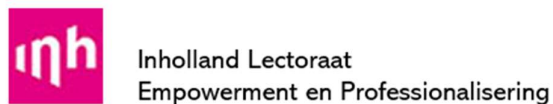
Bouwen aan nieuwe projecten voor wonen met ondersteuning

Auteurs Huub Purmer, Marika Boersma-de Witt, Nienke Schuurman & Aron Leijenhorst

Onderzoekslijnen Lectoraat Empowerment & Professionalisering Hogeschool Inholland

Soort object Onderzoeksrapport

Datum 31 januari 2022

Afbeelding omslag: Woonunits aan de Bergerweg, Woonwaard.
Deze publicatie is mede tot stand gekomen met een financiële bijdrage van de gemeentes Dijk en Waard en Alkmaar, woningbouwvereniging Woonwaard en de Werkplaats Sociaal Domein Noord-Holland (= Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland).
Toegankelijkheid van het recht van Huub Purmer, Marika Boersma-de Witt, Nienke Schuurman en Aron Leijenhorst is in licentie gegeven volgens een Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0 Internationaal-licentie
2021 Hogeschool Inholland.

1. Voorwoord

Het 'Pact Wonen met Ondersteuning' biedt de regio Alkmaar (gemeente Alkmaar, gemeente Dijk en Waard en de BUCH-gemeenten) een unieke uitgangspositie om samen te werken aan de woningopgave voor mensen met een ondersteuningsvraag. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar woonconcepten waar mensen met en zonder ondersteuningsvraag samenleven. In 2020 werd het lectoraat Empowerment & Professionalisering van Hogeschool Inholland (Alkmaar/Haarlem) betrokken bij een exploratief onderzoek naar drie van deze projecten die wonen en zorg combineren.

Het onderzoek begon bij het woonproject Start Me Up (Alkmaar) en breidde zich gedurende het voorjaar van 2021 uit met de woonprojecten Titaniaalaan en Hugo-Oord (Heerhugowaard). In een periode van zes maanden (februari tot en met juli 2021) zijn in totaal eenendertig betrokkenen gesproken. Tijdens verschillende bijeenkomsten werden tussenresultaten gepresenteerd en getoetst. In dit rapport worden de belangrijkste bevindingen uit de gesprekken gepresenteerd. In deze periode zijn niet alleen de krachten van en kansen voor Start Me Up onder de loep genomen. Ook zijn we tot de conclusie gekomen dat we kunnen leren van de projecten Titaniaalaan en Hugo-Oord. Dit onderzoek is overigens geen evaluatief onderzoek. De vraag was om handreikingen te ontwikkelen voor toekomstige projecten in de regio Alkmaar en voor de betrokken gemeenten bij het 'Pact Wonen met Ondersteuning'. Op basis van de verhalen van medewerkers en bewoners zijn handreikingen ontwikkeld voor integraal begeleiden op woon- en samenleefvaardigheden; samenwerken aan een gezamenlijk doel; bouwen aan een brede leefcommunity; en zinvol en effectief organiseren.

Dit praktijkgerichte onderzoek vond plaats onder de vlag van het Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland (KPSDNH). Het kennisplatform is verbonden aan het lectoraat Empowerment & Professionalisering van Hogeschool Inholland, en is één van de vijftien Werkplaatsen Sociaal Domein (WSD) in Nederland. Samen met de partners in het kennisplatform verkennen, verzamelen, verdiepen, vernieuwen, verbreden en verspreiden we kennis op basis van onze gemeenschappelijk kennisagenda (www.kennisplatformsdnh.nl). Wij werken vanuit de visie van empowerment. De centrale vraagstelling van het lectoraat luidt: Hoe komt empowerment tot uitdrukking in het handelen van sociaal professionals en hoe kan het werken vanuit empowerment versterkt worden? We zien empowerment als 'een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit bereiken via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie' (Van Regenmortel, 2002). Het KPSDNH werkt vanuit deze visie aan het realiseren van innovatie en het genereren van handelingskennis voor het werkveld en het hoger beroepsonderwijs (Linders, 2018).

We bedanken alle betrokkenen van de gemeente Alkmaar en gemeente Dijk en Waard, Woonwaard, Parlan, Esdégé-Reigersaal, GGZ Triversum, Nehemia en dnoDoen en de bewoners van Start Me Up, Titaniaalaan en Hugo-Oord voor hun tijd en de waardevolle gesprekken die we met hen hebben kunnen voeren. We hopen dat de inzichten uit deze gesprekken bijdragen aan een waardevolle ontwikkeling van dergelijke woon/zorgcombinaties in de toekomst.

Huub Purmer, Marika Boersma-de Witt, Nienke Schuurman & Aron Leijenhorst – docent/onderzoekers Inholland, Lectoraat Empowerment & Professionalisering

2. Samenvatting

Er is een groeiende vraag naar meer inzichten in woon/zorgconcepten. Zulke projecten hebben een groot potentieel in een woningmarkt die voor jongvolwassenen vast zit. Leegstaande gebouwen kunnen tijdelijk gebruikt worden om de woonopgave voor jonge mensen te verlichten en tegelijkertijd te werken aan een goede start om (meer) zelfstandig te wonen en aan een meer inclusieve samenleving waarin iedereen de mogelijkheid heeft om deel te nemen. Projecten als deze dragen ook bij aan de vervulling van de behoefte aan woonvoorzieningen met ondersteuning, tussen intramuraal wonen en (begeleid) zelfstandig wonen in. Partners uit het pact verwachten dat in de toekomst meer van dergelijke projecten worden ontwikkeld. Om de kwaliteit van deze nieuwe projecten te vergroten vinden betrokken partners in het 'pact' het van belang een kader te ontwikkelen waarin een algemene aanpak leidt tot een meer bewuste uitvoering.

Dit verslag voor het 'Pact Wonen met Ondersteuning' is het resultaat van een onderzoek naar drie woon/zorgconcepten die zijn onderzocht voor de gemeente Alkmaar en Dijk en Waard. Het doel is handreikingen ontwikkelen voor de opstart van toekomstige woonconcepten waarin jongvolwassenen (met en zonder ondersteuningsvraag) kunnen wonen. Daarvoor zijn er in totaal eenendertig interviews gehouden met bewoners, begeleiders en bestuurders van de woon/zorgconcepten Start Me Up, Hugo-Oord en Titanialaan. In het onderzoek is de focus gelegd op vier thema's die van belang zijn in de ontwikkeling van een nieuw concept, namelijk integraal begeleiden in woon- en samenleefvaardigheden; samenwerken aan een gezamenlijk doel; bouwen aan een brede leefcommunity; en zinvol en effectief organiseren.

Integraal begeleiden in woon- en samenleefvaardigheden

Zelfstandig wonen is voor iedereen een uitdaging, maar met name als je nog volop in ontwikkeling bent. Als je samenleeft in een woon/zorgconcept kun je daar begeleiding in gebruiken. Begeleiding kan een belangrijke bijdrage leveren aan jonge mensen die samenleven. Deze zorg kan worden geboden door hulpverleners, maar vooral ook informeel door leeftijdsgenoten (zie het hoofdstuk over bouwen aan een brede leefcommunity). Uit gesprekken blijkt dat problemen in een dergelijke woonomgeving sneller ontstaan wanneer er geen aandacht is voor hoe jongeren samen moeten leven. Aandacht hebben voor sociaal gedrag is belangrijk. In alle drie de projecten zien professionals deze woonconcepten als een waardevolle mogelijkheid om een stap te zetten naar (meer) zelfstandigheid.

- Heb in de begeleiding aandacht voor alledaagse leefvaardigheden, zoals financiële zaken.
- Werk met een universeel perspectiefplan voor woon- en samenleefvaardigheden voor alle bewoners waarin duidelijk wordt waarin bewoners begeleiding nodig hebben én waar bewoners elkaar in kunnen ondersteunen.
- Organiseer informele steun aan jongeren in ontwikkeling (door actief in te zetten op community vorming).
- Wees selectief in het kiezen van een huismeester. Kies iemand die aanwezig is, affiniteit heeft met en kennis heeft van jonge mensen, iemand die sociaal gedrag laat zien en dat ook aanmoedigt. De 'juiste instelling' is daarbij belangrijk.

Samenwerken aan een gezamenlijk doel

Het is belangrijk om vanaf de realisatie van een woon/zorgconcept aandacht te hebben voor een duidelijke rolverdeling, waarbij één persoon verantwoordelijk is voor de verbinding van de diverse partijen, dit bevordert tevens de interprofessionele samenwerking. Binnen die interprofessionele samenwerking is het ook van belang aandacht te besteden aan de ontwikkeling van een gezamenlijke visie, overlegmomenten en te werken met hetzelfde zorgplan. Dit voorkomt dat de visie verschillend geïnterpreteerd wordt en draagt bij aan een teamgevoel en teamuitstraling. Een aandachtspunt hierbij is dat men tijdens de opstartfase van het project niet enkel op bestuursniveau overleg moet hebben, maar ook op het niveau van de begeleiders en de Wmo-consulenten over de rol die zij in het project gaan spelen.

- Ontwikkel vanaf de start van een project(idee) een heldere rolverdeling. Maak onderscheid tussen de rol van de zorgorganisaties en de rol van de woningbouw. Maak procesafspraken over de hoeveelheid en vorm van overleg tussen de verschillende stakeholders.
- Ontwikkel gedurende de samenwerking een visie op interprofessioneel werken. Doe dit op alle lagen – van bestuur tot begeleiding. De noodzaak voor een visie op interprofessioneel werken groeit naarmate het aantal betrokkenen groter is.
- Vertaal deze visie op interprofessioneel werken naar zorgplan, community building en businessplan.

Bouwen aan een brede leefcommunity

Gemeenschapsvorming kan veel bijdragen aan het leefklimaat in woon/zorgcomplexen. Uit de betrokken casestudies blijkt dat er over gemeenschapsvorming verschillende ideeën zijn, dat dit niet altijd bewust zo is en dat daar kansen blijven liggen. De diversiteit van de bewoners speelt een rol in gemeenschapsvorming, soms letterlijk op de plek waar zij wonen en de manier waarop zij samenleven. Gemeenschapsvorming kan succesvol zijn, mits dit op een goede manier wordt begeleid door een professional en vooral in gezamenlijkheid met bewoners.

- Bepaal met betrokken organisaties de noodzaak van en visie op community building en de mate waarin dit professioneel wordt ondersteund.
- Binnen de projecten bleek er bij de bewoners behoefte aan onderling contact. Bepaal de behoefte en vorm van de programmering en een gemeenschappelijke ruimte op een manier die niet 'intramuraal' aanvoelt.
- Betrek de bewoners zelf hierin en vraag hoe zij activiteiten zien die de verbindende rol van de gemeenschap tussen bewoners onderling versterken, maar ook die met de buurt.

Zinvol en effectief organiseren

Een samenwerking bij een nieuw woon/zorgconcept vraagt om een andere kijk op maatschappelijke waarde. Door vooraf te investeren in de samenwerking voorkomt men dat eenvoudige problemen niet opgepakt worden. De woning eerst een jaar op naam zetten van de zorgorganisatie voorkomt zorgweigering en de negatieve gevolgen die dat met zich meebrengt voor de begeleider, bewoners, medebewoners en de buurt. De uitdaging in het zoeken naar een vervolgwoning na afronding van de zorgverlening is binnen alle drie de projecten een actueel thema.

- Bepaal naast de financiële kosten en baten ook de uitwisseling van kennis en diensten vanuit het idee van meervoudige waarden (diensten, expertise).
- Bepaal vooraf de tenaamstelling van de woning. Eerst op naam van de zorgorganisatie en bij goed functioneren op naam van de bewoner zelf.
- Wijs een (onafhankelijke) regievoerder of projectleider aan die de belangen van alle betrokken partijen (overheid, zorgorganisatie, woningcorporatie en bewoners) tijdens het gehele proces in de gaten houdt.
- Maak vooraf een uitstroomplan voor een vervolgwoning op algemeen niveau en op het niveau van de bewoner.

De kern: een gezamenlijk gedragen perspectief voor een goede start

Als er vanuit een visie gewerkt wordt, worden er andere keuzes gemaakt bij samenwerking, begeleiding, community building en zinvol organiseren. Het is belangrijk bij aanvang van een woon/zorgconcept uitgebreid aandacht te besteden aan de visie waarmee er binnen het concept gewerkt gaat worden. Onder uitgebreid verstaan wij, met de betrokken organisaties, toekomstige bewoners, verschillende disciplines en managementlagen. In zo'n meerstemmig gesprek wordt op die manier een visie ontwikkeld die gebaseerd is op een breder perspectief. Dit komt de kwaliteit van het project ten goede

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	3
2. Samenvatting	4
3. Inleiding	8
4. Aanpak van het onderzoek	12
5. Integraal begeleiden op woon- en samenleef-vaardigheden	13
5.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over integraal begeleiden	13
5.2 Hugo-Oord en Titaniaaan: bevindingen over integraal begeleiden	13
5.3 Vergelijking tussen de drie projecten	14
6. Samenwerken aan een gezamenlijk doel	15
6.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over samenwerken aan een gezamenlijk doel	15
6.2 Hugo-Oord en Titaniaaan: bevindingen over samenwerken aan een gezamenlijk doel	15
7. Bouwen aan een brede leefcommunity	17
7.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over bouwen aan een brede leefcommunity	17
7.2 Hugo-Oord en Titaniaaan: bevindingen over bouwen aan een brede leefcommunity	17
8. Zinvol en effectief organiseren	20
8.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over zinvol en effectief organiseren	20
8.2 Hugo-Oord: bevindingen over zinvol en effectief organiseren	20
8.3 Titaniaaan: bevindingen over zinvol en effectief organiseren	21
9. Conclusies en handreikingen	23
Referentielijst	0

3. Inleiding

Begin 2021 startten onderzoekers van het lectoraat Empowerment & Professionalisering met een onderzoek naar de doorontwikkeling van het project Start Me Up, dat op dat moment een jaar in Alkmaar bestond. De uitkomsten van dit onderzoek zijn vastgelegd in het rapport 'Start Me Up: uit de startblokken!' (Boersma-de Witt & Purmer, 8 oktober 2021). De belangrijkste bevindingen zijn verwerkt in onderhavig rapport. Gedurende het onderzoeksproces bij Start Me Up ontstond in overleg met Woonwaard en de gemeente Heerhugowaard (nu Dijk en Waard) het idee om aan het onderzoek twee casestudy's toe te voegen: Hugo-Oord en Titanialaan. Beide projecten zijn wooncomplexen waar verschillende groepen bij elkaar wonen. Sommige van de bewoners wonen daar met een ondersteuningsbehoefte.

Start Me Up

Begin 2020 is het project Start Me Up begonnen. Dit omvat achtendertig studio's op Campus de Bergerweg, binnen de stadsgrenzen van de gemeente Alkmaar. Twintig van deze studio's zijn bedoeld voor jongvolwassenen met een ondersteuningsbehoefte, achttien studio's zijn voor jongvolwassenen zonder een ondersteuningsbehoefte. Voor de regio is dit een innovatief project, waarin de gemeente samenwerkt met woningcorporatie Woonwaard en vier zorgaanbieders – Parlan, Esdégé-Reigersdaal, dnoDoen en GGZ Triversum. Deze samenwerking en de verkenning van een nieuw zorgaanbod, om de overgang van jeugdzorg naar zelfstandig wonen te versoepelen, maken het vernieuwend voor de regio. Bewoners krijgen een tijdelijk huurcontract voor vijf jaar en moeten vervolgens doorstromen naar een reguliere woning of een woning met ambulante zorg. De duurzame gebouwde woonunits zijn tijdelijk geplaatst in een wijk tussen reguliere woningen en een studentencampus. Het gebouw van Start Me Up sluit deze campus af, waardoor er een binnentuin ontstaat waar ontmoetingen plaatsvinden. Het plan is om een aparte binnenruimte voor ontmoeting te realiseren.

Afbeelding 3.1 Start Me Up (foto: Woonwaard)

Bij Start Me Up zijn er verschillen en overeenkomsten in het ondersteuningsaanbod. Er wordt gefragmenteerd begeleid op ontwikkelingsvaardigheden. Als de begeleider de jongere al kent voordat die in het project komt wonen, blijkt dit een positieve impact te hebben. Op het gebied van samenwerking kan er meer kennis en kunde uitgewisseld worden tussen de professionals. De urgentie om samen op te trekken lijkt te ontbreken, ook omdat een gezamenlijke visie op het project nog beter ontwikkeld kan worden. Men is positief over een rol voor Start Me Up in de buurt, maar er kan meer gewerkt worden aan een eenduidiger beeld van community building. Uit gesprekken blijkt de wens voor een aanloopplek en aanspreekpunt (Boersma-de Witt & Purmer, 2021).

Start Me Up is een langlopend project (tien tot vijftien jaar) dat bedoeld is voor jongvolwassenen met en zonder ondersteuningsvraag en vier zorgorganisaties. De woonprojecten in Heerhugowaard waren vergelijkbaar, maar er waren ook verschillen.

Hugo-Oord en Titaniaaan

Hugo-Oord was een tijdelijk project, gestart in 2019, dat afliep in april 2021. Het betrof een voormalig verzorgingstehuis dat tijdelijk bewoond kon worden. Het pand stond geruime tijd leeg omdat de ontwikkelingen voor het gebied nog niet concreet waren. Er werden tweeënvijftig appartementen beschikbaar gesteld en via de woningcorporatie Woonwaard verhuurd aan jongvolwassenen. Twee zorgorganisaties en hun bewoners werden verdeeld naar woonlaag. Dit waren jonge moeders van Nehemia en mensen met een ondersteuningsvraag bij dnoDoen. Vanuit de woningcorporatie was er een huismeester aanwezig in het pand. De gemeente stelde een regievoerder aan, die de betrekkingen met de gemeente onderhoudt over zaken die ontbreken en over de manier waarop er gewerkt kan worden aan verbinding en participatie. Deze regievoerder was aangesteld door de gemeente en fungeerde als spil in het geheel van zorgorganisatie, woningbouw, bewoners en gemeente. In deze rol konden signalen makkelijk opgevangen en doorgespeeld worden naar de betreffende professional of instantie.

Afbeelding 3.2: Hugo-Oord (foto: NHD)

Gebouw Titania is een langlopende voorziening aan de Titaniaaan in Heerhugowaard. Een appartementencomplex met zesenzestig eenkamerappartementen. Waarvan twaalf à vijftien woningen bedoeld zijn voor mensen met een ondersteuningsbehoefte. Gedurende het project is de keuze gemaakt om van vier naar twee zorgorganisaties te gaan. Momenteel bieden Parlan en Nehemia ondersteuning in project Titania. Net als bij Start Me Up en Hugo-Oord is Woonwaard bij dit wooncomplex de woningcorporatie. Voor beter toezicht is er op deze locatie voor gekozen om een van de woningen te onttrekken voor een 24-uurspost.

Afbeelding 3.3. Titaniaaan (foto: <https://www.svnk.nl/>)

Handreikingen voor toekomstige projecten

De vraag aan het onderzoeksteam van het lectoraat Empowerment & Professionalisering van Inholland was niet om deze drie projecten aan een evaluatie te onderwerpen. Inzichten uit de gesprekken met betrokkenen moesten juist leiden tot handreikingen voor toekomstige soortgelijke woonprojecten waarin partijen uit het 'Pact Wonen met Ondersteuning' een rol spelen.

Hoewel dergelijke woon/zorgconcepten niet nieuw zijn in Nederland (zie bijvoorbeeld Van der Velden, Tiggeloven & Wassenberg, F., 2017; Davelaar, Gruppen & Knevel, 2018; Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019), is er een groeiende vraag naar onderzoek over en inzichten in de manier van organiseren. Deze concepten hebben een groot potentieel met een stugge woningmarkt voor jongvolwassenen. Leegstaande gebouwen worden tijdelijk gebruikt om de woonopgave voor jonge mensen te verlichten en tegelijkertijd te werken aan een meer inclusieve samenleving waarin iedereen de mogelijkheid heeft om deel te nemen. Het draagt ook bij aan de vervulling van de behoefte aan woonvoorzieningen met ambulante ondersteuning tussen intramuraal wonen en (begeleid) zelfstandig wonen in. Partners uit het pact verwachten dat in de toekomst meer van dergelijke projecten worden ontwikkeld. Om de kwaliteit van nieuwe projecten te vergroten vinden de partners in het 'pact' het van belang een kader te ontwikkelen waarin een algemene aanpak leidt tot een meer bewuste uitvoering. Dit onderzoek geeft handreikingen aan dat kader. Uit het onderzoek naar Start Me Up (Boersma-de Witt & Purmer, 2021) zijn drie uitgangspunten van en verwachtingen over deze woonconcepten beschreven:

1. Gezonde doorstroming van bewoners

De begeleiding van deze projecten richt zich op vaardigheden die jongeren nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen, op het vergroten van de zelfredzaamheid en het ondersteunen bij het aanleren van de verschillende facetten van zelfstandig wonen, zoals het schoonhouden van de woonomgeving en het bijhouden van financiën. Een van de belangrijkste verwachtingen is dat de bewoners zo zelfstandig mogelijk doorstromen naar een andere woning, indien nodig met ambulante begeleiding.

2. Gezamenlijkheid van samenwerkende organisaties

Een belangrijke verwachting is dat elke zorgaanbieder naast het begeleiden van de eigen bewoners, waar mogelijk samenwerking opzoekt met andere betrokken organisaties. In sommige projecten zijn dat enkele organisaties, in andere, zoals bij Start Me Up, zijn dat er meer. Door die onderlinge samenwerking kunnen zorgaanbieders voor elkaar een signaleringsfunctie vervullen. Van begeleiders wordt verwacht dat zij elkaar aanspreken over het gedrag van bewoners. Dit vanuit het idee dat alle betrokken organisaties zich committeren aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor goed wonen bij de projecten.

3. Goede inbedding in de buurt

Deze projecten zijn een niet te negeren onderdeel van een buurt. Bewoners, begeleiders en community builders werken aan een wederkerige relatie tussen de bewoners onderling en met de andere buurtbewoners. Zij dragen bij aan het creëren van een omgeving die bewoners stimuleert om een netwerk op te bouwen en werkervaring op te doen. Partijen hebben de taak structureel te werken aan de duurzame sociale kwaliteit van het project.

Aandachtsgebieden

Uit het onderzoek van Start Me Up (Boersma-de Witt & Purmer, 2021) kwamen drie aandachtsgebieden naar voren die ook leidend zijn in de opbouw van dit onderzoeksverslag:

- Integraal ondersteunen van bewoners: de begeleiding van bewoners en het aanbieden van integrale steun voor woonvaardigheid en samenleefvaardigheden.
- Samenwerken aan een gezamenlijk doel: de mate van samenwerking tussen organisaties die betrokken zijn bij een project.
- Bouwen aan een brede leefcommunity: het ontwikkelen van een leefgemeenschap tussen bewoners en de plek van deze leefgemeenschap in de buurt.

In onderhavig rapport is een vierde aandachtsgebied toegevoegd, te weten zinvol en effectief organiseren. Binnen dit thema zijn bevindingen en overwegingen uit de gesprekken meegenomen die gaan over de organisatie van de projecten.

Leeswijzer

Dit rapport is opgebouwd rond vier aandachtsgebieden die nader zijn uitgewerkt: integraal begeleiden op woon- en samenleefvaardigheden; samenwerken aan een gezamenlijk doel; bouwen aan een brede leefcommunity; en zinvol en effectief organiseren. De belangrijkste bevindingen uit de gesprekken worden gepresenteerd. Dit gebeurt voor elk van de drie projecten. Er wordt een korte vergelijking gemaakt en er worden belangrijke conclusies geformuleerd. Per onderwerp geeft het rapport een korte theoretische toelichting. Dit is een lens waarmee de onderzoekers de data hebben geanalyseerd. Deze toelichting is in kaders toegevoegd in de tekst. Het rapport eindigt met de conclusies en handreikingen voor een afwegingskader die gebruikt kan worden bij nieuw te starten projecten.

4. Aanpak van het onderzoek

Kort staan we stil bij de aanpak van dit onderzoek. We kiezen voor een waarderend karakter – gebaseerd op de methodiek *Appreciative Inquiry* (onder andere Cooperrider, 2005). Dit betekent dat de aandacht voornamelijk uitgaat naar welke elementen versterkt kunnen worden voor een gewenste toekomst. Dit resulteert in een aantal handreikingen voor nieuwe woonprojecten waar jongvolwassenen worden ondersteund.

Dit onderzoek heeft de ambitie:

- Te leren van de drie projecten in de voorbereidende fase en de uitvoeringsfase door middel van een brede reflectie door stakeholders.
- Inzichten uit deze reflectie om te zetten in handreikingen zodat die kunnen worden gebruikt voor soortgelijke (toekomstige) initiatieven in de regio.

De doelstelling van het onderzoek is als volgt geformuleerd: inzicht verwerven in de werkzame elementen die bijdragen aan een succesvolle uitvoering van projecten zoals Start Me Up, Hugo-Oord en Titaniaaan en handreikingen formuleren voor nieuwe toekomstige projecten. Deze handreikingen hebben als doel bij te dragen aan gezonde doorstroming van bewoners, aan gezamenlijkheid van samenwerkende organisaties en een goede inbedding van het project in de buurt. Dit is relevant voor zowel gemeente, woningcorporatie als zorgorganisaties.

Vraagstelling en deelvragen

De vraag waarop dit onderzoek een antwoord formuleert is de volgende:

Welke werkzame principes zijn er te ontdekken in de aanpak van de projecten Start Me Up, Hugo-Oord en Titaniaaan die gebruikt kunnen worden voor toekomstige ontwikkeling van dergelijke woon/zorgconcepten?

De deelvragen luiden:

1. Wat zijn de bevindingen over integraal ondersteunen van bewoners?
2. Wat zijn de bevindingen over samenwerken aan een gezamenlijk doel?
3. Wat zijn de bevindingen over bouwen aan een brede leefcommunity?
4. Wat zijn de bevindingen over zinvol en effectief organiseren?

In de periode van maart tot en met juli 2021 zijn in totaal eenendertig betrokkenen gesproken over de drie projecten. Dit waren (project)managers van zorgorganisaties, gemeenten en woningcorporatie, Wmo-consulenten van de gemeenten, begeleiders van zorgorganisaties en bewoners. Het was de bedoeling om een substantieel aantal bewoners te betrekken bij het onderzoek. Ondanks verschillende pogingen met deze groep in contact te komen, hadden we graag gezien dat de stem van bewoners breder gehoord werd – nu waren dat vier bewoners. Om het perspectief van bewoners recht te doen, is vervolgonderzoek wenselijk.

De data zijn verzameld door middel van interviews, observaties tijdens bijeenkomsten en overleggen en bezoek aan de locaties. Daarnaast is een aantal (beleids-)documenten geanalyseerd. De interviews zijn met toestemming opgenomen en getranscribeerd. De transcripten zijn in het bezit van de hogeschool en niet gedeeld met andere betrokkenen in het onderzoek. Zij zijn alleen gebruikt voor analyse-doelstellingen. Er is gewerkt met *informed-consent*. Vier onderzoekers en twee studenten zijn – onder supervisie van de lector Empowerment & Professionalisering – betrokken geweest bij de analyse. Voor deze analyse is gebruikgemaakt van een topiclijst. De (voorlopige) resultaten zijn gepresenteerd in een overleg met betrokkenen van de gemeente Dijk en Waard en woningcorporatie Woonwaard op 15 juli 2021 en tijdens het overleg van het Pact op 22 september 2021. Opmerkingen tijdens deze presentaties zijn verwerkt in dit rapport.

5. Integraal begeleiden op woon- en samenlevingsvaardigheden

Dit hoofdstuk beschrijft welke integrale vorm van begeleiden bijdraagt aan het succesvol zelfstandig wonen van jongvolwassenen. We geven een toelichting op de bevindingen over het project Start Me Up en presenteren de bevindingen uit de gesprekken met betrokkenen van de projecten Hugo-Oord en Titanialaan. De bevindingen worden met elkaar vergeleken en we komen tot een aantal conclusies.

5.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over integraal begeleiden

Verschillen en overeenkomsten in aanbod ondersteuning. Alle begeleiders die we spraken zien het project als een kans voor jongeren om te leren (meer) zelfstandig te wonen. Tussen begeleiders onderling en tussen zorgorganisaties bestaan verschillen in de wijze en intensiteit van de begeleiding. Dit komt doordat de bewoners verschillende behoeften hebben.

Gefragmenteerd begeleiden op ontwikkelingsvaardigheden. Door de begeleiding te richten op ontwikkelingsvaardigheden, leert de jongvolwassene zorg te dragen voor de eigen gezondheid en welbevinden. Hij of zij leert stabiele relaties aangaan en onderhouden en succesvol te worden in werk en opleiding. Maar begeleiding gericht ontwikkelingsvaardigheden draagt ook bij aan instandhouding van een stabiele woonomgeving en aan sociaal wenselijk gedrag. Uit de gesprekken met begeleiders blijkt dat zij de begeleiding op deze factoren gefragmenteerd aanbieden op basis van de hulpvraag die op dat moment leeft bij de jongere.

Positieve impact van vertrouwensband met de begeleider. Als de begeleider de jongere al kent voordat deze komt te wonen binnen het project, blijkt dit een positieve impact te hebben: de begeleiders kunnen dan immers inspelen op de situaties die komen gaan en herkennen het gedrag van de jongeren. Daarnaast is de manier van ambulante begeleiding anders dan begeleiding of verzorging op een groep of thuis.

(Samenvatting bevindingen uit: Boersma-De Wit & Purmer, 2021).

5.2 Hugo-Oord en Titanialaan: bevindingen over integraal begeleiden

Waardevolle stap naar zelfstandigheid. Bijna alle respondenten bevestigen in de gesprekken het idee dat de woonconcepten Hugo-Oord en Titanialaan een waardevolle tussenstap zijn voor jongeren in de richting van zelfstandig wonen en in deelnemen aan de samenleving. Termen die hierbij worden gebruikt zijn 'op eigen kracht', 'zelfstandig' en 'een ladder opwaarts'.

Begeleiden op leefvaardigheden. Een professional vertelt dat zij gewend zijn vanuit plannen te werken aan concrete doelen op het gebied van financiën, werk of dagbesteding. Begeleiding daarbij is nodig, is in deze setting gebleken, zo vertelde een van de respondenten. Dit kwam door het onzekere karakter van het project Hugo-Oord, omdat niet duidelijk is wanneer een bewoner weer moet verhuizen. Het geven van een prikkel om dingen zelf te moeten oplossen is volgens respondenten belangrijk in de ontwikkeling. Over de aanwezige begeleiding wordt gezegd dat zij bewoners soms een "duwtje in de rug" moeten geven, maar vooral ook een 'luisterend oor' moeten kunnen bieden.

Perspectiefplan op leefvaardigheden. Veel van de in het onderzoek gesproken professionals zien voordeel in het gebruiken van een uitvraagformulier en een voorgesprek met elke bewoner. Hierin legt de bewoner uit welke leefvaardigheden hij of zij bezit en waaraan nog gewerkt kan worden. Respondenten hopen daarmee dat belangrijke leefvaardigheden (zoals financiële vaardigheden) goed in beeld komen. In de gesprekken komt het woord 'perspectiefplan' naar voren. De professionals die hierover vertellen geven aan dat een gezamenlijk perspectiefplan bijdraagt aan hetzelfde vertrekpunt voor betrokken organisaties en de betreffende bewoner. Het voorkomt volgens hen dat organisaties op eilandjes gaan werken. Enkele respondenten voegen toe dat zij graag zien dat een dergelijke uitvraag ook bij 'reguliere' bewoners gebeurt. Ondanks een dergelijke check en gebruik van een perspectiefplan blijft begeleiding volgens merendeel van de respondenten maatwerk. 'De doelgroep is heterogeen.'

Samenleefvaardigheden. In de gesprekken brengen de professionals nauwelijks naar voren dat ze begeleiding geven op samenleefvaardigheden. Meerdere professionals vertellen wel dat er sneller problemen ontstaan als er geen of weinig aandacht is voor hoe er met elkaar wordt samen geleefd. Een professional vertelde bijvoorbeeld dat hij ziet dat jongeren die sociaal en nieuwsgierig zijn sneller in de problemen komen in contact met anderen, omdat ze onvoldoende begeleid worden. Ook weinig toezicht leidt tot overlast. Daarbij duurde nazorg soms te kort en zagen sommige respondenten daardoor overlast ontstaan. Enkele professionals vertelden wel 'participatie onderling' aan te moedigen. Bijvoorbeeld door het voorstellen van nieuwe bewoners aan de anderen en het bemiddelen bij problemen met agressie. Begeleiding kan een rol spelen in de kennismaking met anderen en daardoor begrip kweken.

Rollen in begeleiding. Volgens alle respondenten moet het gesprek worden gevoerd over hoe de rol van een aanwezige professional moet worden ingevuld. Duidelijke afspraken over huismeesterschap zijn een pre. Alle respondenten noemen dat kennis van en affiniteit met de doelgroep, en het hebben van 'de juiste instelling' daarbij belangrijk zijn. Meerdere respondenten zien voor zowel bewoners als organisaties voordeel in het samen optrekken in het bieden van begeleiding.

Stabiele woonsituatie. Uit de gesprekken met professionals bij Hugo-Oord en Titaniaaan komt geen eenduidig beeld naar voren over de manier van begeleiden op samenlevingsvaardigheden en leefvaardigheden. Wel komt ter sprake dat respondenten sneller problemen zien ontstaan bij bewoners waar ook psychische problemen zijn. Een stabiele woonsituatie zorgt voor meer succes in de begeleiding, vertellen enkele respondenten.

5.3 Vergelijking tussen de drie projecten

Overeenkomsten	Verschillen
<ul style="list-style-type: none"> - In alle drie de projecten zien professionals deze woonconcepten als een waardevolle mogelijkheid om een stap te zetten naar meer zelfstandigheid. - In de drie projecten werken de organisaties vanuit hun eigen ondersteuningsplan. Er vindt nauwelijks afstemming plaats tussen de organisaties. - In de drie projecten kan meer integraal worden begeleid op leefvaardigheden én samenleefvaardigheden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij Hugo-Oord en Titaniaaan is een huismeester aanwezig. Bij Start Me Up niet. Verheldering van deze rol tussen 'zorg' en 'wonen' is gewenst. - Terwijl men het over het algemeen wel eens was over het hoofddoel van het project, werd er nog vaak gewerkt vanuit het ondersteuningsplan van de eigen organisatie. Bij Start Me Up was de ambitie te werken vanuit een gezamenlijke visie, bij de andere twee projecten was dit minder het geval.

Theorie over sociale vaardigheden van jongvolwassenen

Zelfstandig wonen vraagt om vaardigheden van jongvolwassenen. In dit rapport kijken we naar deze vaardigheden vanuit de visie van onder andere McDaniel et al. (2014). Zij stellen dat mensen in hun groei naar jongvolwassenheid steun en advies nodig hebben. Dat is ook de visie van het NJi (2021). In de weg naar volwassenheid worden jongeren beïnvloed door de zorg waar zij mee te maken krijgen. Wil probleemgedrag bij jongeren voorkomen worden, dan is het volgens Van Meersbergen & De Vries (2017) belangrijk aandacht te besteden aan sociaal gedrag van jongvolwassenen. Begeleiding speelt een rol in het aanleren van vaardigheden, door middel van ondersteuning en advies (McDaniel et al., 2014).

6. Samenwerken aan een gezamenlijk doel

Dit hoofdstuk beschrijft het onderwerp samenwerken in woon/zorgconcepten. Eerst wordt een samenvatting van de bevindingen uit het onderzoek naar Start Me Up gepresenteerd. Vervolgens beschrijven we de bevindingen uit de gesprekken met betrokkenen van Hugo-Oord en Titaniaaan om vervolgens op basis hiervan een vergelijking te maken over verschillen en overeenkomsten.

6.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over samenwerken aan een gezamenlijk doel

Er is relatief weinig uitwisseling van kennis. Het opzetten van samenwerking is vaak een langdurig proces, omdat men moet leren vertrouwen op elkaars expertise (Duijn, 2019). Dit blijkt ook uit de gesprekken met zowel de begeleiders als (project)managers. Zij vertellen dat er nog weinig uitwisseling van kennis en casuïstiek plaatsvindt. Een van de redenen die hiervoor gegeven wordt, is dat niet helder is wat wel of niet mag van de AVG.

Urgentie om samen op te trekken ontbreekt. Om interprofessioneel werken te bevorderen geven organisaties aan dat zij elkaar moeten gaan zien als collega's in plaats van concurrenten. Dit zal ook de kennisoverdracht tussen de organisaties bevorderen. Ze willen graag dat er minder wisselende belangen een rol spelen en dat de inhoudelijke begeleidingsvragen meer centraal kunnen komen te staan. Op basis van de observaties en gesprekken lijkt de urgentie om verbinding aan te gaan onder professionals verschillend te worden ervaren. Sommigen zien hierin de sleutel tot kwaliteitsverbetering, anderen zien belemmeringen op de weg, zoals eerdergenoemde AVG.

De gezamenlijke visie is niet helder. Uit de gesprekken is onder andere gebleken dat de visie op de samenwerking tussen de verschillende partijen niet helder is – voornamelijk vanwege de diverse visies waarmee de verschillende zorgorganisaties met elk hun eigen doelgroep werken. De visie op het project verschilt tussen de verschillende organisaties, ook is gebleken dat het draagvlak voor de visie binnen organisaties verschillend is. Door deze verschillende inzichten wordt er ook verschillend gehandeld bij gelijke situaties. Men heeft de behoefte uitgesproken om toe te werken naar een gezamenlijke visie op begeleiden en ondersteunen.

(Samenvatting bevindingen uit: Boersma-De Wit & Purmer, 2021).

6.2 Hugo-Oord en Titaniaaan: bevindingen over samenwerken aan een gezamenlijk doel

Overleg en communicatie. Respondenten geven aan dat het tussentijds overleg tussen partijen (regievoerder, huismeester en woonbegeleiders van zorgorganisaties) efficiënt verloopt en voldoende is. Overleg is elke zes weken en dat wordt goed gebruikt. Respondenten geven aan dat door deze overleggen veel zaken in gezamenlijkheid geregeld worden, waardoor het niet nodig is de woningcorporatie bij onnodige zaken te betrekken. Het contact met de woningcorporatie wordt als positief beschouwd. Partijen werden goed op de hoogte gesteld over wat er in het complex speelde. Men had achteraf gezien wel duidelijkere afspraken willen maken tussen organisaties. Een respondent noemt het opstellen van een perspectiefplan voor iedere cliënt een manier om de begeleiding, van zowel de zorgpartijen als de woningbouw en de gemeente, op één lijn te krijgen.

Vanuit de regievoerder (Hugo-Oord) wordt er gecommuniceerd naar de gemeente en de zorgorganisaties: de verschillende partijen hadden zo een goed beeld van wat er speelde en het management werd goed op de hoogte gehouden. Andersom geven respondenten aan dat afspraken op managementniveau niet altijd helder waren voor de werkvloer. De wens wordt uitgesproken om naast het management ook de werkvloer meer te betrekken in het maken van afspraken. Ook de wens voor het betrekken van Wmo-professionals vanaf de start van het project wordt in de gesprekken opgemerkt.

Goed van Start!

Communicatie met bewoners kan duidelijker. Er was onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en perspectief op de lange termijn (vervolgplaatsing). Eén respondent noemt het belang van een ‘voorgesprek’ om bewoners te laten weten waar ze aan toe zijn en waar ze terecht kunnen. Bewoners

geven aan gevoelig te zijn voor het taalgebruik in de communicatie naar hen toe. ‘Met een brief waarin staat wat je moet betalen als je iets verkeerd doet, voelt dreigend.’ Met het oog op doorstroom: verwachtingsmanagement naar bewoners toe zou handig zijn, stellen meerdere respondenten.

Rol van regievoerder. De rol van de regievoerder wordt geprezen door meerdere respondenten. De regievoerder wordt gezien als een spil in het concept voor Hugo-Oord. Ervaring met (jeugd)zorg en het Wmo-loket van de gemeente is gewenst. Een proactieve houding en benaderbaar zijn voor bewoners en betrokkenen is volgens respondenten belangrijk.

Afbakening rollen en verantwoordelijkheden. Respondenten zijn over het algemeen positief, al heeft men wel wat aanmerkingen. Een rolverdeling die vanaf het begin duidelijk is afgebakend komt in meerdere interviews naar voren als belangrijk verbeterpunt. Meerdere respondenten noemen de overlap van rollen in Hugo-Oord tussen de regievoerder en de huismeester. Dit werd ervaren als obstakel voor het soepel functioneren van het concept. Beiden namen zowel een zorgende als een controlerende rol op zich. Dit zorgde bij cliënten voor onduidelijkheid en hier werd, volgens respondenten zelf, ook weleens handig gebruik van gemaakt. Als het bij de ene niet werkte, probeerden bewoners het bij de ander. Een heldere taakafbakening tussen ‘wonen’ en ‘zorg’ zou volgens professionals helpen.

Overeenkomsten	Verschillen
<ul style="list-style-type: none"> - Binnen alle drie de projecten is er in grote mate behoefte aan overleg tussen de verschillende zorgorganisaties, woningcorporatie en de gemeente. - Binnen de drie projecten bleek dat samenwerkingsafspraken die op managementniveau gemaakt werden, niet altijd of onvolledig doorvloeiden naar de werkvloer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij Start Me Up gaven de medewerkers aan dat de urgentie om te moeten samenwerken ontbreekt. Respondenten bij Hugo-Oord en Titaniaaan stonden positiever in de samenwerking, onder andere doordat er meer gezamenlijkheid was, door bijvoorbeeld een gezamenlijke werk- en ontmoetingsplek en een huismeester/regievoerder op locatie. - De visie op de projecten, afbakening van rollen en verantwoordelijkheden bleken thema's waarin verschillende ervaringen zijn opgedaan. Deze thema's bleken echter wel een belangrijk aandachtspunt tijdens het opstarten en het verloop van het project.

Theorie over interprofessioneel samenwerken

Woonconcepten lijken te floreren bij interprofessionele samenwerking, zoals beschreven door Cobben, Dongen, Bokhoven, & Daniëls (2016), waarin er ruimte is voor een gemeenschappelijke visie en overlegmomenten. Om het teamgevoel te bevorderen, worden zorgprofessionals vanuit de literatuur uitgedaagd om ‘over de grenzen van [de] eigen professie’ te durven kijken; om meer begrip te krijgen over hoe teamgenoten van een ander beroep hun cliënten kunnen helpen (Duijn, 2019). Regelmatige reflectie tussen deelnemers is hiervoor gunstig.

In de theorie komt het hebben van een duidelijke visie naar voren als succesfactor bij interprofessioneel samenwerken, zo blijkt uit een onderzoek naar *best practices* in verschillende samenwerkingsverbanden in de zorg (Cobben et al., 2016). Uit hun onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat niet alleen teamgevoel, maar ook teamuitstraling een succesfactor kan zijn bij zo'n samenwerking. Doordat medewerkers tegenover de cliënt duidelijk zijn over elkaars rol en discipline weten cliënten beter bij wie ze waarvoor moeten zijn. Het gebruiken van een ‘voorgesprek’ of het betrekken van bewoners (via vertegenwoordigers) bij de organisatie zou daarnaast ook zorgen voor meer duidelijkheid en eensgezindheid met bewoners.

7. Bouwen aan een brede leefcommunity

In dit hoofdstuk staat het thema community building centraal. Eerst geven we een samenvatting van de bevindingen uit het onderzoek naar Start Me Up. Vervolgens beschrijven we de bevindingen uit de gesprekken over community-vorming met betrokkenen van Hugo-Oord en Titanialaan. Na een vergelijking geeft het kader de theoretische lens weer waarmee naar de praktijk is gekeken.

7.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over bouwen aan een brede leefcommunity

Men is positief over de rol in de buurt. De respondenten vinden het positief dat de jongeren leren dat ze onderdeel zijn van een buurt en dan is het volgens hen ook logisch dat er verbinding plaats vindt met de buurt. De mate waarin deze verbinding moet plaatsvinden wisselt wel per respondent. Bewoners geven aan dat zij elkaar van gezicht kennen en soms een geintje met elkaar uithalen. Een aantal bewoners heeft zelfs nauw contact, omdat ze elkaar kennen van een intramurale setting. Dit is een mooi startpunt voor een brede verbondenheid met medebewoners, de burens en uiteindelijk ook de wijk.

Community building waarin de bewoners zelf een rol spelen. De respondenten zien allemaal wel mogelijkheden in een vorm van community building, maar geven wel aan dat niet alle bewoners de vaardigheden hebben om hierin een rol te spelen. Van belang is dan ook dat er iemand aangesteld wordt om dit proces tussen bewoners te begeleiden, en dat de professionals daar goed op aanhaken. Deze persoon dient autoriteit en vertrouwen mee te brengen en moet kunnen aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren. Deze persoon moet ook de ruimte kunnen geven aan bewoners om zelf verantwoordelijkheid te nemen. Daarnaast is het van belang dat de wijze van community building geenszins de indruk wekt dat men intramurale zorg ontvangt.

Er is geen eenduidig beeld over community building. Uit de gesprekken met begeleiders, (project)managers en bewoners komt geen eenduidig beeld naar voren over de mate waarin jongeren behoefte hebben aan een community. Begeleiders kijken verschillend aan tegen de behoefte van de jongeren om te leven in de community. De bewoners zelf geven aan wel behoefte te hebben aan contact en activiteiten. De verwachting van het vormen van een community is mede door verschillende inzichten nog niet vervuld, waarbij zorgorganisaties aangeven wel open te staan voor de ontwikkeling van gezamenlijke activiteiten.

(Samenvatting bevindingen uit: Boersma-De Wit & Purmer, 2021).

7.2 Hugo-Oord en Titanialaan: bevindingen over bouwen aan een brede leefcommunity

Spannende verwachting blijkt mee te vallen. De respondenten gaven aan dat zij het spannend vonden om te gaan werken met dit concept van wonen met ondersteuning, maar dat zij daarnaast ook enthousiast waren omdat het concept goed aansluit bij de heersende vraag. In praktijk bleek meer dan de helft van de respondenten positief verrast doordat er weinig problemen tussen de jongeren onderling plaatsvonden. Community building wordt echter wel gezien als een 'vak apart' en verdient een specialist op dit gebied.

Sterkere beeldvorming naar de buurt. In de gesprekken met betrokkenen blijkt dat de positie en beeldvorming van het project in de buurt versterkt kan worden. Daarbij wordt ook een regel genoemd: 'We laten elkaar met rust, want samen moeten we het doen.' Contact onderhouden met de buurt, maar ook met politie en binnen het team stimuleert wederzijds begrip en voorkomt problemen, blijkt uit de gesprekken. Betrokkenen bij het onderzoek zien voordeel in het organiseren van activiteiten met omwonenden, zodat er contact kan ontstaan en omwonenden en bewoners voor elkaar zichtbaar zijn.

Stimuleren van onderling contact tussen bewoners. Alle respondenten geven aan dat het van belang is dat bewoners onderling contact hebben. De mate waarin dat door zorgorganisaties

Goed van Start!

gearrangeerd dient te worden, is een punt van discussie. Volgens enkele professionals is de begeleiding het meest succesvol wanneer er sprake is van een stabiele woonsituatie en de

mogelijkheid tot contact met leeftijdsgenoten in dezelfde situatie. Meerdere respondenten zijn enthousiast over het geven van meer verantwoordelijkheden aan bewoners, zeker als zij een eigen plek hebben. Over gezamenlijke zaken, zoals wasvoorzieningen, zien respondenten vaker gedoe ontstaan. De duur van een project heeft invloed op de mate van investering in gemeenschapsvorming. Een kortere periode kan ook voor stress zorgen en gemeenschapsvorming in de weg staan. Dit geeft druk voor bewoners en voor begeleiders.

Gespikkeld wonen. Bijna alle respondenten zijn voorstander van 'gespikkeld wonen', ook in het kader van community-vorming. Er wordt gesuggereerd dat bewoners dan bij elkaar terecht kunnen; een woonsituatie waarbij jongeren worden geplaatst die weinig psychische klachten hebben en klaar zijn voor zelfstandigheid, maar er ook gezinnen en andere volwassenen in het pand wonen. Een mix van jong en oud zorgt ervoor dat bewoners elkaar kunnen helpen, blijkt uit de gesprekken. Enkele respondenten zijn daar kritisch over, zij vinden het idee 'krachtig en mooi', maar geven aan dat dit meer (toezicht) vraagt.

Bewust kiezen voor bewoners. Bijna alle respondenten zeggen dat de keuze voor bepaalde bewoners groot verschil kan maken. Er is een verschil in hoe serieus ze zijn, hoeveel overlast ze veroorzaken en hoeveel begeleiding ze nodig hebben. Zo raden respondenten aan te onderzoeken met welke motivatie jongeren instromen. Tevens geven zij aan dat het van belang is te kijken naar de combinatie van bewoners, zo is 'feest en jonge moeders' volgens een van de respondenten geen goede combinatie.

Een centraal aanspreekpunt. Meerdere respondenten denken dat het succesvol kan zijn om één centraal aanspreekpunt aan te stellen voor alle bewoners. Zij waarschuwen voor rolverwarring en 'twee kapiteins op een schip'. De woningcorporatie stapt snel in die rol, geven respondenten aan. Enkele bewoners weten uit eigen ervaring dat het belangrijk is niet te handelen vanuit een machtspositie, maar juist meer vanuit gelijkwaardigheid en laagdrempeligheid.

Overeenkomsten	Verschillen
<ul style="list-style-type: none"> - Binnen de drie projecten is het als meerwaarde ervaren dat de jongeren leren hoe je woont in een woonwijk. - Binnen de drie projecten bleek dat de bewoners behoefte hadden aan onderling contact. - Community building en community programmering worden gezien als een specialisatie waar nadrukkelijk aandacht voor moet zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij de verschillende zorgorganisaties was er een verschillende begripsbepaling van community building en ook de doelgroepen kenden verschillende behoeften, waardoor de wens van alle partijen niet altijd hetzelfde was. - De mate waarin de organisaties moeten participeren om contact tussen bewoners te bevorderen, verschilt tussen de verschillende organisaties.

Theorie over samenleven in een wooncommunity

Hoeksema en Van der Werf (2010) beschrijven een gemeenschap als een saamhorige groep mensen, waarin een sterk wij-gevoel heerst. Deze verbondenheid ontstaat volgens Block (2009) alleen als we aandacht geven aan het welzijn van het geheel. Het bouwen van een gemeenschap is volgens hem een complex proces, dat bestaat uit kleine stappen waarvan je de impact niet altijd doorhebt. Een community kenmerkt zich door een groep mensen, die woont en leeft in dezelfde geografische omgeving en/of verbonden is door een bepaald karakteristiek element. Een gezonde community doet niet alleen aan onderlinge verbondenheid wat de kwaliteit van onderlinge relaties verhoogt (*bonding*), zij slaat ook 'bruggen' naar buiten toe (*bridging*).

Helleman et al. (2019) beschrijft de 'gemeenschap 2.0' als een vorm van 'vrijwillige associaties die mensen met elkaar aangaan, waarin het gaat om betekenis, gevoel en gezamenlijk maatschappelijk perspectief. Geborgenheid, gemeenschap en gemeenschappelijke identiteit is de achterliggende behoefte, waarbij niet het individu maar juist de onderlinge relaties en netwerken de basis zijn van het denken en handelen. Diversiteit in de samenleving wordt geaccepteerd, geïsoleerd individualisme wordt vermeden, samenhang en solidariteit worden gestimuleerd. Willem Trommel (2017) spreekt in deze ook wel over *crafting communities*. Gemeenschapsvorming als ambacht, wat betekenis krijgt in maatschappelijke vernieuwing en veerkracht van mensen, en daarmee een perspectief ontwikkelen. Bij de doelgroep van jongvolwassenen speelt ook dat een community-programmering de mogelijkheid biedt om in contact te zijn met peers. Tijdens de adolescentiefase zijn jongeren en jongvolwassenen namelijk sterk gevoelig voor peerfeedback. Ze leren in deze periode dan ook onder andere via de peer feedback hun eigen ervaring te bekijken vanuit een ander perspectief. Door hun eigen gedrag te bekijken vanuit een ander perspectief krijgen ze ruimte om hun moraliteit te ontwikkelen (Keenan & Evans, 2009).

Het ideaal van een community bij woonprojecten is landelijk gezien een trend. Tinnemans et al., (2019, p. 11) geven in hun beschrijving van twaalf bijzondere woonzorgconcepten aan dat in de meeste van deze concepten het samenleven en bevorderen van een gemeenschap als één van de doelen is geformuleerd. Door samen te leven, samen activiteiten te ondernemen en elkaar te ondersteunen, helpen bewoners elkaar hun weg te vinden. Ook Davelaar et al. (2018) beschrijven enkele woonvormen waarin dergelijke activiteiten een belangrijke rol spelen. Uit hun analyse van een aantal woonzorgconcepten trekken zij lessen, onder andere 'oog te hebben voor de waarde van (schijnbaar) oppervlakkige contacten en de vriendschappelijke omgang met elkaar' (Boersma-de Witt & Purmer, 2021). Een mix van wijkbewoners, bijvoorbeeld door 'gespikkeld wonen', kan bijdrage aan inclusie (Davelaar, Van Doorn & Gruppen, 2020). De dragende organisaties moeten volgens deze auteurs gezamenlijk verantwoordelijk willen zijn om als community te werken. Nauwe samenwerking tussen begeleiders, bewoners, regievoerders en huismeesters is van belang. Coaching en ondersteuning bij woongemeenschappen zijn nodig. Daarbij is het van belang dat betrokkenen een reële kijk ontwikkelen op community building. Bewoners die elkaar opzoeken om samen koffie te drinken, is soms al genoeg.

Geef bewoners in ieder geval een rol in community building en organiseer gezamenlijkheid door middel van activiteiten – overweeg om een professional dit te laten begeleiden. Een succesvol voorbeeld is beschreven in het artikel 'Wooncommunity: sociaal vangnet voor mensen met een licht verstandelijke beperking', door Paula Smith (2020), over een woongemeenschap in Amsterdam

8. Zinvol en effectief organiseren

In dit hoofdstuk staat het organisatiemodel centraal dat gebruikt is tijdens de projecten van Start Me Up, Hugo-Oord en Titaniaaan. Er wordt gekeken naar welke financiële aspecten van belang waren; welke rolverdeling plaatsvond en wat de impact was van de vormgeving van de gebouwen binnen de projecten. In het kader zijn enkele theoretische inzichten te lezen over maatschappelijke waardecreatie om de zorg zinvol en effectief te organiseren bij de opstart van soortgelijke projecten.

8.1 Start Me Up: samenvatting bevindingen over zinvol en effectief organiseren

Vier zorgorganisaties. Binnen Start Me Up is men met vier verschillende zorgorganisaties aan de slag gegaan. Dit maakt dat beslissingen ook in groot comité worden genomen. De grootte van het project maakt dat niet alle begeleiders elkaar kennen. Maar ze weten elkaar echter wel te vinden. Bij overlast zijn er korte lijnen. Er is vanuit de Wmo ongeveer zes uur begeleiding beschikbaar voor bewoners, maar dit kan verschillen per bewoner, het is namelijk een maatwerkindicatie. Deze uren worden niet altijd als toereikend ervaren voor de begeleidingsvraag.

Contract op eigen naam. In eerste aanleg hebben jongeren de woning op eigen naam gekregen, wat zorgde voor zorgweigerig en huurachterstanden. Dit zette de samenwerking tijdelijk op scherp. Nieuwe bewoners krijgen nu het eerste jaar een contract op naam van de zorgorganisatie. De contractduur is vijf jaar, met als voorwaarde dat bewoners zich inschrijven voor een sociale huurwoning. In de gesprekken blijken deze vijf jaar niet altijd toereikend te zijn, om de overstap naar zelfstandig wonen te kunnen maken.

Er is behoefte aan een aanspreekpunt of aanloopplek. Uit de gesprekken komt de wens naar voren voor een aanloopplek en aanspreekpunt. Een plek waar professionals werken die snel weten te schakelen met de betreffende zorgorganisatie om een inschatting te maken of en zo ja welke interventie nodig is in de begeleiding. Een ruimte voor activiteiten met een gedeeld kantoor kan hier volgens respondenten een mooie rol in vervullen. Bij aanvang van het project was dit er niet, op dit moment wordt de mogelijkheid voor zo'n ontmoetingsplek onderzocht.

(Samenvatting bevindingen uit: Boersma-De Wit & Purmer, 2021).

8.2 Hugo-Oord: bevindingen over zinvol en effectief organiseren

Uitdaging in vervolgwoning. Hugo-Oord is een voormalig verzorgingshuis, dat de ruimte heeft geboden om tijdelijk veel bewoners te huisvesten. Twee respondenten noemen de tijdelijkheid van het concept (Hugo-Oord) als verwacht obstakel, wat het ook bleek te zijn. Begeleiders beschrijven dat dit invloed had op het vertrouwen in de samenwerkingsrelatie en de begeleiding. Meerdere respondenten vertellen namelijk dat bewoners verwachtten dat er voor hen een vervolgwoning geregeld zou worden, terwijl dit niet het geval was. Binnen het project was niet helder genoeg wie verantwoordelijk was voor de doorstroming, waardoor bewoners niet tijdig vervangende woonruimte konden regelen.

Rolvervaging. Er ontstond rolervaging tussen de partijen die op vaste basis in het complex aanwezig waren en de algemene orde overzagen. Dit zorgde voor verwarring bij bewoners en werd ook niet als positief ervaren door de zorgpartijen.

Om adequaat te kunnen reageren op het leefbaarheidsklimaat is het volgens respondenten wenselijk dat de verantwoordelijke een klein budget krijgt dat vrij ingezet kan worden voor de aanschaf van noodzakelijke middelen voor gezamenlijk gebruik.

Ruimte. De regievoerder en de huismeester van Woonwaard hadden overdag de beschikking over een ruimte bij de ingang van het gebouw. In de gesprekken komt het beeld naar voren dat de deze ontmoetingsruimte door de bewoners positief ervaren werd en ze er graag gebruik van maken.

Businesscase. Een van de projectmanagers noemde in de gesprekken het belang van een goede businesscase (een haalbaarheidsstudie) bij aanvang van het project en een nauwere samenwerking

met verschillende (specialistische) partijen die het aanbod verrijken. Vooraf goed onderzoeken welke zorg nodig is en welke aanbieders dit kunnen leveren en op welke wijze dit verrekend kan worden, is belangrijk bij nieuwe projecten, aldus deze respondent.

8.3 Titaniaaan: bevindingen over zinvol en effectief organiseren

Ruimer budget. Een ruimer en onafhankelijk te besteden budget zou helpen bij het snel oppakken van praktische belemmeringen binnen het project Titaniaaan. Dat geeft onder andere de huismeester de mogelijkheid snel problemen op te pakken en te organiseren.

Geslotenheid van het gebouw. De geslotenheid van het gebouw aan de Titaniaaan zorgde voor anonimiteit, waardoor er weinig binding tussen bewoners ontstond. Het droeg echter wel in positieve zin bij aan het buitenhouden van ongenodigde gasten, wat zorgde voor meer veiligheid. De keuze om een kantoor toe te voegen en camera's op te hangen zorgde eveneens voor een gevoel van veiligheid, ook bood dit de mogelijkheid om de verbinding met elkaar aan te gaan, omdat ontmoeting makkelijk werd. Positief waren bovendien de mogelijkheden die het gebouw aan de Titaniaaan bood om zelfstandig te leren leven. Denk aan de feitenlijst waarop je beschrijft welke overlast je ervaart en waarmee je leert dit bespreekbaar te maken onder begeleiding van je begeleider. Ook gaf een eigen appartement bewoners de mogelijkheid om te leren om jezelf en je eigen huis te verzorgen.

Zichtbaarheid. De respondenten zijn het er unaniem over eens dat aanwezigheid en zichtbaarheid van begeleiders of toezichthouders een belangrijk element is van de succesformule van dergelijke woon/zorgconcepten. Op de Titaniaaan had het kantoor bij de entree, waar (bijna) dagelijks begeleiders aanwezig waren een positieve invloed omdat het zorgde voor een gevoel van veiligheid, nabijheid en aanspreekbaarheid. Toen de entree werd verbouwd werkte dit pas echt goed, omdat aanwezigen hierdoor goed toezicht hadden op wie er het gebouw in- en uitgingen. Over de 24-uursplek van Nehemia is men overwegend positief, over het algemeen ziet men er wel potentie in. Een respondent zegt dat het met zo'n plek mogelijk wordt om een bredere groep cliënten te huisvesten. Voor de jonge moeders is zoiets erg fijn. Aanmerkingen hierop waren dat het maar weinig gebruikt werd en dat er mogelijk meer uitgehaald kan worden.

Overeenkomsten	Verschillen
<ul style="list-style-type: none"> - In alle projecten is de wens uitgesproken om algemeen budget te hebben om gemakkelijk lopende zaken op het complex te kunnen aanpakken. - De uitdaging in het zoeken naar een vervolgwoning na afronding van de zorgverlening is binnen alle drie de projecten een actueel thema. - De behoefte van zorgorganisaties aan een gezamenlijke ruimte van waaruit gewerkt kan worden, geldt voor de drie projecten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het aantal organisaties dat samenwerkte in een project verschilde per project, waardoor de zichtbaarheid van begeleiders en toezichthouders ook per project verschilde. Bij het grootste project kenden niet alle begeleiders elkaar en elkaars bewoners, terwijl dit bij de twee kleinere projecten wel zo was. - Tussen de projecten was er een verschil in de manier waarop men vorm gaf aan de begeleiding om zelfstandig te leren wonen.

Theorie over transdisciplinair werken in nieuwe businessmodellen

Als we kijken naar de ontwikkeling van nieuwe businessmodellen (Jonker, 2012) staan daar de kernpijlers; sociaal, economisch en ecologisch centraal. Deze pijlers zijn vertaald in de waarden delen, ruilen en creëren. Jonker heeft op basis van deze kernpijlers en waarden zeven kenmerken beschreven die bij deze vorm van organiseren en businessontwikkeling horen:

1. Het vormen van een coöperatieve samenwerking;
2. Aandacht voor het ontwikkelen van meervoudige waarden;
3. Er is ruimte voor diverse ruilmiddelen;
4. Het aanbod is op basis van de behoefte (nu en later);
5. De eigendom van producten staat niet centraal;
6. Er is commitment in de samenwerking voor langere periode;
7. Geld is niet altijd nodig als ruilmiddel.

Daarin is het van belang om te werken aan een langere termijn commitment, waarin ruimte is voor diverse ruilmiddelen. Dit past bij een vorm van transdisciplinair samenwerken. Dit gaat nog een stap verder dan interdisciplinair samenwerken, omdat professionals en partijen niet meer denken vanuit de eigen discipline, maar men in plaats daarvan gericht is op het ontwikkelen van een nieuwe manier van denken en doen. Zoals het uitwisselen van kennis en kunde en het betrekken van bewoners en buurt (Huibers, Luitwieler, Martinot & Meijers, 2012).

9. Conclusies en handreikingen

Drie woon/zorgconcepten zijn onderzocht in de gemeente Alkmaar en Dijk en Waard, resulterend in dit verslag voor het 'Pact Wonen met Ondersteuning'. Het doel is handreikingen ontwikkelen voor de opstart van toekomstige woonconcepten waarin jongvolwassenen (met en zonder begeleidingsvraag) kunnen wonen. Hiervoor zijn interviews gehouden met bewoners, begeleiders en bestuurders van de drie woon/zorgconcepten Start Me Up, Hugo-Oord en Titaniaaan. In het onderzoek is de focus gelegd op vier thema's die van belang zijn in de ontwikkeling van nieuwe concepten, namelijk integraal begeleiden in woon- en samenleefvaardigheden, samenwerken aan een gezamenlijk doel, bouwen aan een brede leefcommunity en zinvol en effectief organiseren. In dit hoofdstuk beschrijven we de conclusies en handreikingen.

Integraal begeleiden in woon- en samenleefvaardigheden

Zelfstandig wonen is voor iedereen een uitdaging, maar met name als je nog volop in ontwikkeling bent. Als je samenleeft in een woon/zorgconcept kun je daar begeleiding bij gebruiken. Begeleiding kan volgens de theorie een belangrijke bijdrage leveren aan het samenleven van jonge mensen. Deze ondersteuning kan worden geboden door hulpverleners, maar vooral ook informeel door leeftijdsgenoten (zie hoofdstuk 7 community building). Uit gesprekken blijkt dat problemen in een dergelijke woonomgeving sneller ontstaan wanneer er geen aandacht is voor hoe jongeren samen moeten leven. Het is van belang aandacht te hebben voor sociaal gedrag.

1. Heb in de begeleiding aandacht voor alledaagse leefvaardigheden, zoals financiële zaken.
2. Werk met een universeel perspectiefplan voor leefvaardigheden en samenleefvaardigheden voor alle bewoners waarin duidelijk wordt waarbij bewoners begeleiding nodig hebben én waarin bewoners elkaar kunnen ondersteunen.
3. Organiseer informele steun aan jongeren in ontwikkeling (door actief in te zetten op community vorming).
4. Wees selectief in het kiezen van een huismeester. Kies iemand die aanwezig is, affiniteit heeft met en kennis heeft over jonge mensen, iemand die sociaal gedrag laat zien en dat ook aanmoedigt. De 'juiste instelling' is daarbij belangrijk.

Samenwerken aan een gezamenlijk doel

Het is belangrijk om vanaf de start van een woon/zorgconcept aandacht te hebben voor een duidelijke rolverdeling waarbij één persoon verantwoordelijk is voor de verbinding van de diverse partijen, dit bevordert ook de interprofessionele samenwerking. Binnen die interprofessionele samenwerking is het bovendien van belang dat aandacht besteed wordt aan de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en overlegmomenten. Naast het hebben van een gezamenlijke visie helpt het om te werken met hetzelfde zorgplan, dit voorkomt tevens dat de visie anders geïnterpreteerd wordt. Daarnaast draagt het bij aan het teamgevoel en de teamuitstraling, wat eveneens een succesfactor is bij dit soort samenwerkingen. Een aandachtspunt hierbij is dat men tijdens de opstartfase van het project niet enkel op bestuursniveau overleg moet hebben, maar ook op het niveau van de begeleiders over de rol die zij in het project gaan spelen.

1. Ontwikkel vanaf de start van een project(idee) een heldere rolverdeling. Maak onderscheid tussen de rol van de zorgorganisaties en de rol van de woningbouw.
2. Maak procesafspraken over de hoeveelheid en vorm van overleg tussen de verschillende stakeholders.
3. Ontwikkel gedurende de samenwerking een visie op interprofessioneel werken. Doe dit op alle lagen – van bestuur tot begeleiding. De noodzaak voor een visie op interprofessioneel werken, groeit naarmate het aantal betrokkenen groter is.
4. Vertaal deze visie op interprofessioneel werken naar zorgplan, community building en businessplan.

Bouwen aan een brede leefcommunity

Gemeenschapsvorming kan volgens de theorie veel bijdragen aan het leefklimaat in woon/zorgcomplexen. Uit de casestudies blijkt dat dit niet altijd bewust gebeurt en dat daar kansen blijven liggen. De diversiteit van bewoners speelt een rol in gemeenschapsvorming, soms letterlijk op de plek waar zij wonen en de manier waarop zij samenleven. Gemeenschapsvorming kan succesvol zijn, mits dit op een goede manier wordt begeleid door een professional en vooral in gezamenlijkheid met bewoners.

1. Bepaal met betrokken organisaties de noodzaak van en visie op community building en de mate waarin dit professioneel wordt ondersteund.
2. Betrek hierin bewoners zelf en vraag hoe zij activiteiten zien die de verbindende rol van de gemeenschap tussen bewoners onderling versterken, maar ook die met de buurt waar het woon/zorgconcept staat.
3. Bepaal de behoefte en vorm van de programmering en een gemeenschappelijke ruimte op een manier die niet 'intramuraal' aanvoelt.

Zinvol en effectief organiseren

Een samenwerking bij een nieuw woon/zorgconcept vraagt om een andere kijk op maatschappelijke waardecreatie. Door vooraf te investeren in de samenwerking voorkomt men dat eenvoudige problemen niet opgepakt worden. Het vooraf vaststellen van een rolverdeling en de daarbij behorende financiële vrijheid zorgt ervoor dat er minder spanning ontstaat bij zowel begeleiders als cliënten. Tevens is het belangrijk om van tevoren vast te stellen hoe de begeleiding vormgegeven wordt en in welke mate de cliënten direct volledige verantwoordelijkheid kunnen dragen voor hun ondersteuning en woonomgeving. De woning eerst een jaar op naam zetten van de zorgorganisatie voorkomt zorgweigering en de negatieve gevolgen die dat met zich meebrengt voor de begeleider, bewoners, medebewoners en de buurt. De uitdaging in het zoeken naar een vervolgwoning na afronding van de zorgverlening is binnen alle drie de projecten een actueel thema. In alle drie de projecten hebben de zorgorganisaties behoefte aan een gezamenlijke ruimte van waaruit men kan werken.

1. Bepaal naast de financiële kosten en baten ook de uitwisseling van kennis en diensten vanuit het idee van meervoudige waarden (diensten, expertise).
2. Bepaal vooraf de te naam stelling van de woning. Eerst op naam van de zorgorganisatie en bij goed functioneren op naam van de bewoner zelf.
3. Wijs een (onafhankelijke) regievoerder of projectleider aan die de belangen van alle partijen (overheid, zorgorganisaties, woningcorporatie en bewoners) tijdens het gehele proces in de gaten houdt.
4. Maak vooraf een uitstrooiplan voor een vervolgwoning op algemeen niveau en op het niveau van de bewoner.

De kern: een gezamenlijk gedragen perspectief draagt bij aan een goede start

Het is belangrijk bij aanvang van een woon/zorgconcept uitgebreid aandacht te besteden aan de visie waarmee binnen het woon/zorgconcept gewerkt gaat worden. Onder uitgebreid wordt verstaan: organisaties praten met verschillende disciplines en managementlagen over de visie. In een meerstemmig gesprek wordt zo een visie ontwikkeld die gebaseerd is op een breder perspectief. Dit komt de kwaliteit van het project ten goede. Over deze cocreatieve aanpak is veel geschreven door onder andere professor Thijs Homan die deze uitwerkte in bijvoorbeeld de aanpak van *liberating structures*. In het gesprek over de visie dient men aandacht te hebben voor de thema's: rolverdeling, community building, samenwerken, begeleiden en organisatie. Waarbij met rolverdeling wordt bedoeld dat het duidelijk is wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van de verschillende partijen en hoe

afstemming daartussen plaatsvindt. Bij community building is het van belang vast te stellen in welke mate dit ingezet kan worden. Om tot een goede samenwerking te komen dient geïnvesteerd te worden in een teamgevoel en een gezamenlijke aanpak. In de begeleiding is het belangrijk om holistisch te

kijken en aandacht te hebben voor alle facetten van het zelfstandig leven. Bij de keuze van een businessmodel om de zorg goed te organiseren kan men naast liquide middelen kiezen voor de uitwisseling van kennis en diensten om zo beter aan te sluiten bij de behoefte van het woonzorgconcept.

Handreikingen bieden een kader om afwegingen te maken

De aanbeveling die volgt vanuit de conclusie is om bij aanvang van ieder project het gesprek te voeren met de samenwerkingspartners over de visie op het project. Dit geeft richting om vanuit daar afspraken met elkaar te gaan maken. In het onderzoek is gebleken dat er verschillende factoren zijn die een cruciale rol spelen in het succesvol vormgeven van een project. Deze factoren hebben wij geplaatst in een model en zijn bedoeld om te ondersteunen bij het beschrijven van een gezamenlijke visie.

In de eerste fase is het van belang om met de samenwerkingspartners overeenstemming te bereiken over het gezamenlijke doel. Daarnaast helpt het om afspraken te maken over de duur en omvang van het project en om te kijken of dit past bij de doelstellingen van de regio op het gebied van woon/zorgprojecten. Vervolgens maakt het afwegingskader een onderscheid tussen kleinschalige en grootschalige projecten, waarna binnen deze projecten ingezoomd wordt op de duur van een project. De projectduur verschaft namelijk informatie over de zingeving van het investeren in een intensieve samenwerking en de mogelijkheden die het project biedt om kennis op te doen voor de toekomst.

De stappen in het afwegingskader (zie hiervoor afbeelding 9.1):

Stap 1. Een nieuw project dient zich aan (dit kan zijn dat een van de partners uit het pact een mogelijkheid ziet of dat een (nieuwe) partner met een voorstel komt). Analyse: past het nieuwe project binnen de (prestatie)afspraken van het 'Pact wonen met ondersteuning'.

Stap 2: Ontwikkel een eerste schets van het gezamenlijk doel en afspraken, dit geeft kaders en richting

- Welke partijen worden betrokken?

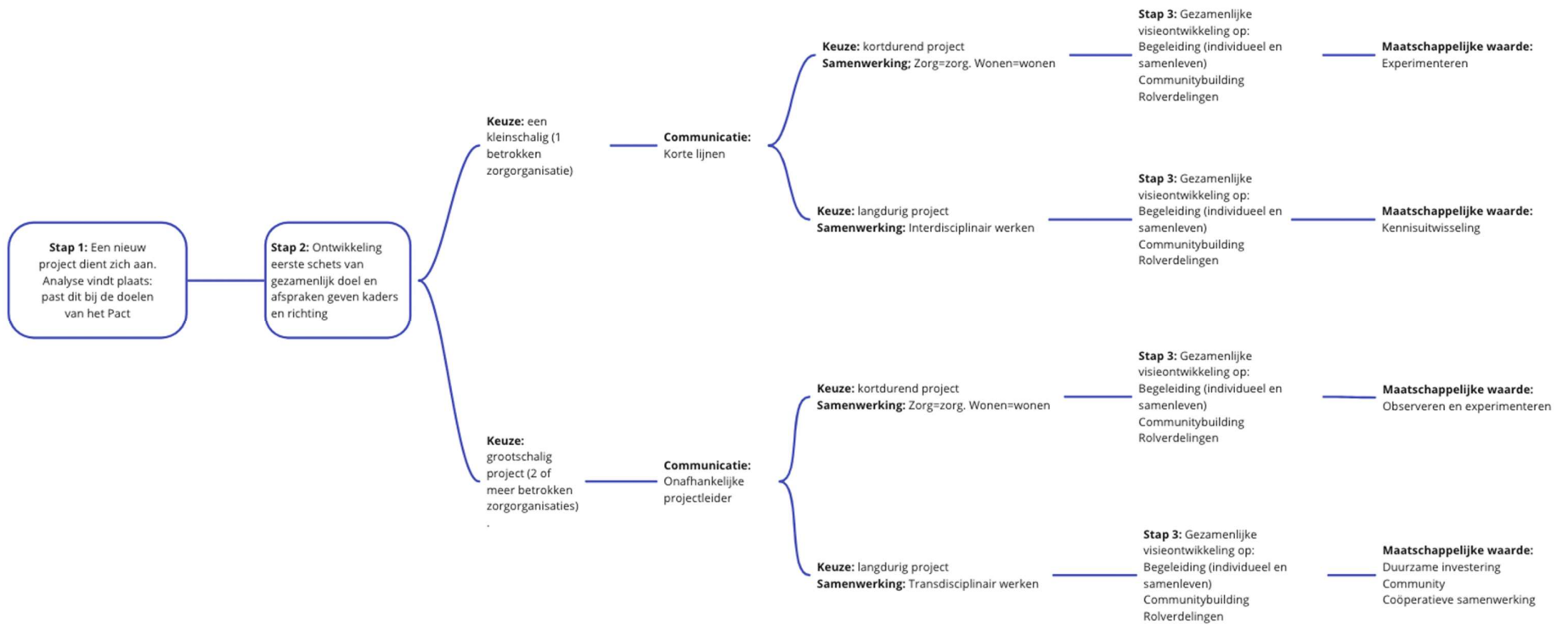
- Op welke manier kunnen we een zo breed mogelijk perspectief ontwikkelen (wie dient daarbij aan tafel te zitten – denk aan bewonersperspectief, Wmo-perspectief, perspectief van woningcorporatie, zorgmanagers en zorgbegeleiders, buurtbewoners, community builders).

Er volgt een **keuze**: betreft dit een kleinschalig (één zorgorganisatie betrokken) of een grootschalig project (twee of meer zorgorganisaties). Deze keuze betekent iets voor de **communicatie** binnen het project. Kan deze via korte lijnen of is het nodig een onafhankelijke projectleider/regievoerder aan te stellen?

Er volgt een tweede **keuze**. Betreft het een kortdurend project of een langdurig project? De keuze betekent iets voor de mate van **samenwerking**. Is er een heldere scheiding in rollen tussen wonen en zorg of is interdisciplinair of zelfs transdisciplinair werken nodig? (zie hiervoor onder andere de bevindingen uit hoofdstuk 6 'Samenwerken aan een gezamenlijk doel').

Stap 3: Visieontwikkeling op begeleiding, samenwerking en community building. Plus het maken van afspraken over de rolverdeling. (zie hiervoor onder andere de bevindingen uit hoofdstuk 5. 'Begeleiden'; hoofdstuk 6 'Samenwerken'; en hoofdstuk 7 'Community building'). Visieontwikkeling kan ondersteund worden door onder begeleiding van een onafhankelijke professional (die eventueel gespecialiseerd is in organisatieontwikkeling) in verschillende gremia (van bestuur tot begeleider) het gesprek aan te gaan in verschillende gremia over deze thema's.

Uiteindelijk kan het gesprek gevoerd worden over **maatschappelijke waarde**. En de mogelijkheden die het project biedt om te leren voor de toekomst (zie hiervoor onder andere de bevindingen uit hoofdstuk 8 'Zinvol en effectief organiseren').

Afbeelding 9.1. Stroomschema voor een afwegingskader bij nieuw te realiseren woon/zorg projecten

Referentielijst

- Boersma-de Witt, M., & Purmer, H. (2021). *Start Me Up: Uit de startblokken!*. Haarlem: Hogeschool InHolland.
- Block, P. (2009). *Community – the structure of belonging*. Berrett-Koehler.
- Cobben, C., Van Dongen, J., Van Bokhoven, L., & Daniëls, R. (2016). Best practices interprofessionele samenwerking. *Tijdschrift voor praktijkondersteuning*, 6-11.
- Cooperrider, D.L., & Withney, D. (2005). *Appreciative Inquiry: A positive revolution in change*. Berrett-Koehler.
- Davelaar, M., Gruppen, A., & Knevel, J. (2018). *Goede burens; lessen uit gemengde woonprojecten in Utrecht*. Kenniscentrum Sociale Innovatie: Hogeschool Utrecht.
- Davelaar, M., Van Doorn, L., & Gruppen, A. (2020). Als je wijkbewoners mixt, worden ze dan aardiger voor elkaar?. *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*, winter 2020, 4: 57-59.
- Duijn, S. (2019). Nieuw onderzoek naar interprofessioneel samenwerken op de werkplek. *Huisarts & Wetenschap*, 62(11), 93.
- Helleman, G., Majoor, S., Smit, V., & Walraven, G. (2019). *Plekken van hoop en verandering*. Utrecht: Academische Uitgeverij Eburon.
- Hoeksema, K. J., & Van der Werf, S. (2010). *Sociologie voor de praktijk*. Bussum: Coutinho.
- Homan, T. (2013). *Het et-cetera-principe – Een nieuw perspectief op organisatieontwikkeling*. Amsterdam: Boom.
- Huibers, J., Luitwieler, M., Martinot, N., & Meijers, A. (2012). *Begrippen en definities van interdisciplinair werken*. Arnhem: Cultuurwerkplaats ID Kunsteducatie.
- Jonker, J. (2012). De zeven kenmerken van nieuwe businessmodellen. Een onderzoek naar veranderende transacties die meervoudige waarden creëren. *Sigma* (4) 2012. Geraadpleegd op 3 september 2021 van 112243.pdf (ru.nl).
- Keenan, T., & Evans, S. (2009). *An introduction to child development. Second edition*. Sage.
- Linders, L. (2018). Sociaal werk gaat om andere mensen. Op weg naar sociale reflexiviteit in social work. In *Denken over professionaliteit sociaal werk. Platform Lectoren Sociaal Werk*.
- McDaniel, M., Courtney, M. E., Pergamit, M. R., & Lowenstein, C. (2014). Preparing for a “Next Generation” Evaluation of Independent Living Programs for Youth in Foster Care. Project Overview. *The Urban Institute*. Geraadpleegd op 26 april 2021 van www.urban.org.
- NJi (2021). Wet en regelgeving. *Nederlands Jeugd Instituut*. Geraadpleegd op 28 april 2021 van Nederlands Jeugdinstituut (nji.nl).
- Smith, P. (2020). Wooncommunity: sociaal vangnet voor mensen met een licht verstandelijke beperking. www.socialevraagstukken.nl
- Trommel, W. (2017). *Veerkrachtig bestuur*. Den Haag: Boom Bestuurskunde.

Tinnemans, K., Fermin, A., & Davelaar, M. (2019). *Gemengd wonen met statushouders*. Kennisplatform Integratie & Samenleving. www.kis.nl

Van Meersbergen, E. & De Vries, P. (2017). *Handelingsgericht werken in passend onderwijs*. Utrecht: Perspectief Uitgevers.

Van Regenmortel, T. (2002). Empowerment en Maatzorg. Een krachtige psychologisch kijk op armoede. In J. Vranken, K. De Boyser, D. Geldof, N.G. van Menxel (Eds.), *Armoede en Sociale Uitsluiting, jaarboek 2002* (p. 71-84). Leuven/Leusden: Acco.

Van der Velden, J., Tiggeloven, P., & Wassenberg, F.. (2017). *De Magic Mix*. Platform 31.

Van Zaalen, Y., Deckers, S., & Schuman, H. (2018). *Handboek Interprofessioneel Samenwerken in Zorg en Welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.